

Szakály Sándor:

OLASZ SZEMMEL KUN BÉLA MAGYARORSZÁGÁRÓL

Guido Romanelli emlékezéséről

Alig valamivel több, mint hat hónap Magyarországon 1919-ben – és megannyi élmény, történés egy háborút veszített országban, annak is leginkább a fővárosában. Ezen hónapok alatt Guido Romanelli olasz tüzér alezredes volt a Budapesten „állomásozó” olasz katonai misszió vezetője, illetve 1919 augusztusától a misszió beosztottja. „Harcálláspontja” – bajtársaiéval együtt – a budapesti Ritz Szálloda volt, a Duna pesti partján.

A világháborúban győztes Olaszország a korábbi fegyverszüneti megállapodás értelmében katonai missziót állomásoztatott Bécsben és Budapesten, amelynek tagjai figyelemmel kísérték a magyarországi belpolitikai változásokat, a fegyverszüneti egyezmény betartását, és az egykori Magyar Királyság területén hadifogságban volt olasz katonák hazautazásainak ügyeit is intézték. A misszió, illetve annak vezetője közvetlen kapcsolatot tartott fenn a Párizsban székelő békekonferencia nagy hatalmú vezetőivel, közvetítette az onnét érkezett üzeneteket, és eljár nem kevés személy érdekében a „tanácskormány” tényleges vezetőjénél, Kun Bélánál.

Romanelli alapos és pontos megfigyelő volt. Jól kiigazodott ezen rövid idő alatt is a magyarországi viszonyok között, „Kun Béla Magyarországon”. Kitűnő leírásokat ad emlékiratában a Magyarországi Tanácsköztársaság – 1919 júniusának végétől már Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság – vezetőiről, a különböző érdekcsoportok ellentéteiről és azokról a viszonyokról, amelyek a Tanácsköztársaság létrejötte után jellemezték Budapestet, de gyakorlatilag az egész „tanács Magyarországot”.

Romanelli jó diplomatának is bizonyult, és ha kellett, határozottságot is mutatott. Nevét 1920 után tisztelettel emlegették a Magyar Királyságban. A ludovikások megmentőjének tekintették. A proletárdiktatúra ellen 1919. június 24-én főleg az egykori Ludovika Akadémia – akkor már Vörös Parancsnokképző tanfolyam – hallgatói ragadtak fegyvert, hogy megbuktassák a kommunisták hatalmát, de a kísérlet kudarcot vallott. A Kormányzótanács tagjai közül számosan a legszigorúbb megtorlást kívánták, nyilvános kivégzéseket az Oktogonon. Az olasz katonai misszió vezetője ennek vette elejét. Határozottan tiltakozott Kun Bélánál, és komoly szankciók bevezetését emlegette az egyébként is komoly nehézségekkel küzdő „tanács Magyarország” ellen. Kun Béla és a Kormányzótanács meghátrált. Elma-

radtak a kivégzések. A fegyveres ellenforradalomban részt vevő tisztek – vagy ahogyan akkor nevezték őket, a volt tisztek, lévén a rendfokozatokat eltörölték a Vörös Hadseregben – különböző büntetésvégrehajtási intézetekbe kerültek, míg a „ludovikások” – ahogy arról néhai Kéri Kálmán, egykoron maga is „ludovikás ellenforradalmár” mesélt e sorok írójának – Sinkó Ervin politikai előadásait kellett, hogy hallgassák.

Nagyon érdekes Romanelli véleménye a Vörös Hadseregről. Azt írja, hogy a nevéen kívül abban nem volt semmi vörös. A régi tisztek és altisztek irányították, vezették azt, és az északi hadjáratot komoly teljesítménynek tekintette. Nem kerülte el a figyelmét, hogy a vörös zászlók mellett megjelentek a nemzeti színek is, amelyek a Magyarországi Tanácsköztársaság vezetői számára szinte elfogadhatatlanok voltak, „vörös posztót” jelentettek. Romanelli nem hallgat a román megszálló csapatok tevékenységéről sem. Utóbbiak esetében nem egyszer szükségesnek látszott a „figyelmeztetés”, bár annak nem mindig volt érdemi eredménye. Emlékiratában közli azt a listát is, amelyben a román megszállók megfogalmazták igényüket a magyarországi javakra. Gabona, élő állat, vasúti gördülőanyag, hadfelszerelés stb. Hosszú a lista...

Az emlékező testközelből élhette át azokat a politikai változásokat, amelyek 1919. augusztus 1-je után következtek be Magyarország életében. A Peidl-kormány, majd a Friedrich-kormány, József királyi herceg „kormányzósága”, a brit és az amerikai katonai missziók működése Budapesten, emellett valami kevés a Nemzeti Hadseregről, illetve annak fővezéről, Horthy Miklós altengernagyról.

Romanellit 1919 novemberében visszarendelték Olaszországba. Hazatérte előtt még egy kis kitérő, szemlélődés, emlékidezés – szabadságát kivéve – Párizsban és Londonban. 1920 után még néhány esztendő telt az olasz haderő kötelékében, aztán 1924-ben búcsút vett a mundértól. Diplomáciai feladatokkal megbízva járt Törökországban, Jordániában, Egyiptomban, Szíriában, Palesztinában és Spanyolországban. Mindenütt helytállt, aztán visszatért Magyarországra. 1938-ban immáron az Olasz–Magyar Bank elnökeként érkezett Budapestre, oda, ahol őt soha nem feledték el, és maradt is ott 1943-ig.

1922-ben az Országházban rendeztek ünnepséget tiszteletére, ahol egy díszkardot vehetett át Csernoch János hercegprímástól, és mellszobrot mintázott róla Stróbl Alajos. A Ludovika Akadémia épületének a falán emléktáblája volt, és utca viselte nevét a magyar honvéd tisztképzés épületének közelében. Mindezek 1945 után eltűntek, ahogy nevét és működését is igyekeztek kitörölni a magyarok emlékezetéből. Nem sikerült. Emlékét ismét tábla és mellszobor eleveníti fel, és bár közterület (még) nem viseli a nevét, de immáron a Ludovika Egyetemi Kiadó jóvoltából magyarul is olvasható az emlékirata, amelyet 1922–23-ban vetett papírra, és 1964-ben jelent meg az olaszországi Udinében *Nell'Ungheria di Béla Kun e durante l'occupazione militare romana. La mia missione. Maggio – novembre 1919* címmel.

A korabeli fotók reprodukcióival illusztrált kötet bevezetőjét és a szöveghez kapcsolódó jegyzeteket Csorba László, az olasz–magyar/magyar–olasz kapcsolatok történetének kiváló ismerője, egyetemi tanár, a Magyar Nemzeti Múzeum címzetes főigazgatója írta. A fordítás és a nyelvi lektorálás pedig Róth Mártont, Pálmai Nórát, Mátyás Dénest és Mátyus Norbertet dicséri. Guido Romanelli munkáját nemcsak kézbe venni érdemes, de el is kell olvasni!

Guido Romanelli:

*Küldetésem Magyarországon a Tanácsköztársaság és a román megszállás idején,
1919. május – november*

Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022, 471 oldal